

Lähetekeskustelu sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon lausuntokierroksen kysymyksistä ja materiaalista

Yhteinen kirkkoneuvosto 29.08.2024 § 238
417/00.01.00/2022

Esittelijä Seurakuntayhtymän johtaja Rintamäki Juha

Päätösehdotus Yhteinen kirkkoneuvosto käy lähetekeskustelun sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon lausuntokierrokselle lähetettävistä malleista sekä lausuntokierroksen kysymyksistä ja materiaalista.

Käsittely Projektipäällikkö Riikka Myllys selosti asiaa.
Käsittelyn aikana käytettiin yhdeksän puheenvuoroa.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Selostus

Taustaa

Yhteinen kirkkovaltuusto on päättänyt vuosina 2023–2025 käytössä olevista sisäisten vuokrien laskentaperusteista ja seurakuntien määrärahojen jakoperusteista 27.1.2022 (§ 6) olleessa kokouksessaan. Päätös pohjautui Rohkeasti yhdessä -työskentelyssä vuosina 2019–2021 tehtyyn laajaan valmisteluun.

Erityisesti sisäisten vuokrien määräytymisperusteita muutettiin tuolloin merkittävästi niin, että tilan käyttäjän maksama sisäinen vuokra noudattaa kunkin tilaa todellisia kustannuksia. Muutoksen tavoitteena oli läpinäkyvyyden lisääminen ja todellisten kustannusten tekeminen näkyväksi. Kustannusten kohdistaminen käyttäjälle ja niiden näkyväksi tekeminen tukevat myös tilojen vähentämisen ja talouden rakenteiden keventämisen tavoitetta. Ne ovatkin lisänneet tilojen yhteiskäyttöä. Helsingin seurakuntayhtymän tavoitteena on vähentää tiloja 40 000–45 000 m² vuoteen 2030 mennessä.

Päätöksessään yhteinen kirkkovaltuusto totesi, että "seurakuntien lausuntojen sekä laadittujen mallinnusten pohjalta on käynyt ilmeiseksi, että sisäisten vuokrien määräytymisperusteita on tarpeellista jatkokehittää vielä tulevien vuosien aikana". Tämän vuoksi Helsingin seurakuntayhtymässä käynnistettiin kesällä 2022 Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen projekti. Projektin tehtävänä on valmistella seurakuntien määrärahojen jakoperusteet ja sisäisten vuokrien määräytymisperusteet yhteisen kirkkovaltuuston päätöksentekoa varten.

Tehty valmistelu

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon valmistelulle määriteltiin seuraavat tavoitteet:

Sisäiset vuokrat

- ovat ennakoitavia, kohtelevat eri tahoja tasapuolisesti ja ottavat huomioon helsinkiläisten tarpeet.
- ohjavat kiinteistökannan pienentymiseen yhteisen kirkkoneuvoston linjauksen mukaisesti.

Seurakuntien määrärahat

- jakomalli on selkeä ja tasapuolinen.
- jakomalli vastaa helsinkiläisten ja tämän ajan tarpeisiin sekä tukee Kirkko Helsingissä -strategiaa.

Mallien kehittämisessä lähdettiin liikkeelle projektille asetetuista tavoitteista: helsinkiläisten tarpeiden huomioimisesta sekä Helsingin seurakuntayhtymän ja sen seurakuntien tulevaisuudenkuvasta. Lisäksi sisäisten vuokrien mallien osalta otettiin huomioon tilojen vähentämisen tarve ja seurakuntien määrärahaajaon osalta tasapuolisuus suhteessa erilaisiin seurakuntiin.

Valmistelun edetessä erilaisia malleja tarkasteltiin niiden tuottamien hyötyjen ja haittojen näkökulmasta. Hyötyjä ja haittoja arvioitiin erityisesti suhteessa projektin tavoitteisiin, Kirkko Helsingissä -strategiaan sekä Helsingin seurakuntayhtymän keskeisiin riskeihin. Erilaisista malleista tehtiin myös alustavat laskelmat.

Keväällä 2023 julkaistussa seurakuntayhtymän piispantarkastuksen pöytäkirjassa otettiin kantaa seurakuntien tilojen vähentämiseen ja keskustassa sijaitsevien kirkkojen tilanteeseen. Vuoden 2023 aikana projektipäällikkö haastatteli myös kaikki Helsingin seurakunnan tuolloin virkaa hoitaneet kirkkoherrat. Nämä molemmat vaikuttivat osaltaan erilaisten mallien kehittämiseen. Tehdyn valmistelun pohjalta valittiin mallit kevään 2024 kuulemiskierrokselle.

Kevään 2024 aikana eri tahoja on kuultu asian valmisteluun liittyen. Maaliskuussa valmistelu esiteltiin kirkkoherroille, jonka jälkeen malleja tarkennettiin kirkkolainsäädännön osalta. Tämän jälkeen mallit ja tehty valmistelu esiteltiin yhteiselle kirkkoneuvostolle ja yhteiselle kirkkovaltuustolle. Alla olevasta kuvasta käy ilmi valmistelun eteneminen.

Kuva: Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen valmistelun eteneminen.

Yhteisen kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkoneuvoston jäsenet, kirkkoherrat ja yhteisten palveluiden johto (yhteensä 120 ihmistä) kutsuttiin mukaan Howspace-työskentelyyn, jossa oli sekä sisäisiin vuokriin että seurakuntien määrärahojen jakoon liittyviä kysymyksiä. Kysymykset linkittyivät läheisesti projektin tavoitteisiin. Työskentely oli auki 16.4.–5.5.2024. Tänä aikana Howspace-sivulla vieraili yhteensä 65 ihmistä (54 % kutsutuista) ja kommentin kirjoitti 34 ihmisistä (28 % kutsutuista).

Seurakuntaneuvostoille lähetettiin sisäisiin vuokriin ja seurakuntien määrärahojen jakamiseen liittyvät kysymykset, joihin heitä pyydettiin vastaamaan huhti- tai toukokuun kokouksissaan. Myös seurakuntaneuvostojen kysymykset liittyivät läheisesti projektin tavoitteisiin. Neuvostot raportoivat käymästään keskustelusta Webropol-kyselyn kautta. Suomenkielisistä seurakunnista vastauksensa on

20.5.2024 mennessä lähettänyt 14 seurakuntaa ja ruotsinkielisistä seurakunnista 2 seurakuntaa.

Työskentelyjen kysymykset ja tulokset ovat lausuntomateriaalin liitteenä. Tuloksia on hyödynnetty lausuntokierrokselle valittujen mallien analysoimisessa ja valitsemisessa.

Samaan aikaan sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahajaon valmistelun kanssa valmistellaan työnjakoa sekä kiinteistö- ja tilastrategioita ja niihin perustuvia tilaratkaisuja. Näistä molemmista on tarkoitus päättää syksyllä 2024. Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahajaon projektin tehtävänä on työnjaon muutosten huomioiminen kokonaismäärärahan jaossa. Aikataulu mahdollistaa myös sen, että kiinteistöjä ja tiloja koskevat strategiset linjaukset huomioidaan sisäisten vuokrien määrittelyperusteista päätettäessä.

Projektin ohjausryhmä on yhteinen kirkkoneuvoston asettama (9.6.2022 § 235) ja siihen kuuluvat Esa Ahonen, Riitta Asikanius, Susanne Berner, Marja Heltelä, Timo Pekka Kaskinen, Ami Lainela, Otto Lehtipuu, Jukka Pakarinen ja Christoffer Perret. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii talouspäällikkö Pasi Perander. Läsnäolo- ja puheoikeudella kokouksiin osallistuvat Osmo Rasimus, Juha Rintamäki, Juha Silander ja Wiking Vuori. Projektin omistaa hallintojohtaja Juha Silander ja projektipäällikkönä toimii Riikka Myllys.

Lausuntokierros ja sen materiaali

Lausuntokierroksella seurakunnat voivat ottaa kantaa siihen, miten sisäiset vuokrat tulisi laskea ja seurakuntien määrärahat tulisi jakaa vuodesta 2026 eteenpäin.

Kirkkolainsäädäntö ei velvoita kuulemaan seurakuntia sisäisten vuokrien laskentaperusteita tai seurakuntien määrärahajakoperusteita muutettaessa. Sen sijaan kirkkojärjestyksen (KJ 3:50) mukaan seurakuntaneuvostolle on varattava tilaisuus antaa lausunto ennen kuin yhteinen kirkkovaltuusto tekee päätöksen asiassa, joka koskee seurakuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelmaa sekä seurakuntayhtymän talousarviota. Päätös sisäisten vuokrien laskentaperusteista ja seurakuntien määrärahojen jakoperusteista vaikuttaa suoraan näihin molempiin. Tämän vuoksi seurakuntia on mielekästä kuulla myös tilanteessa, jossa sisäisten vuokrien ja/tai seurakuntien määrärahajaon periaatteita ollaan mahdollisesti muuttamassa.

Valmistelussa sekä sisäisiä vuokria että seurakuntien määrärahojen jakamista toivottiin lähestyttävän erilaisista näkökulmista. Tämän vuoksi Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen ohjausryhmä ehdottaa, että lausuntokierrokselle lähetetään kolme sisäisten vuokrien mallia ja kaksi seurakuntien määrärahojen jakomallia.

Sisäisten vuokrien mallit ovat:

- Malli A: Sisäinen vuokra perustuu tilojen todellisiin kustannuksiin (nykyinen malli).
- Malli B: Sisäinen vuokra perustuu tilojen todellisiin kustannuksiin, keskustan suurista kirkoista perittävä sisäinen vuokra on 50 % tilojen todellisista kustannuksista. Osa suurten peruskorjausremonttien (yli 5 milj. euroa) investointikuluista katetaan yhteisesti.
- Malli C: Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöistä sekä kirkkojen toimitilaverkosta ja ylläpidosta päätetään yhteisesti yhteisessä kirkkovaltuustossa, kirkoista ei peritä sisäistä vuokraa.

Lausuntokierrokselle meneväksi esitettävät mallit seurakuntien määrärahojen jakamiseen ovat puolestaan seuraavat:

- Malli 1
 - Perusosa: 100 % jäsenet
 - Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus: Diakoninen tarve, Kirkko Helsingissä -strategia
 - Lisät: Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisä, Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisä, Vieraskielisen työn lisä
- Malli 2
 - Perusosa: 70 % jäsenet ja 30 % alueella asuvat
 - Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus: Rippikoulun käyneet, Toimitukset, Kirkko Helsingissä -strategia
 - Lisät: Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisä, Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisä, Vieraskielisen työn lisä

Määrärahojen jakomallit rakentuvat kolmen elementin kautta. Ne ovat perusosa, toiminnan perusteella laskettava osa sekä lisät. Jokaiselle elementille on määriteltä oma suhteellinen osuutensa, jonka pohjalta elementtien koko määräytyy kaikissa erilaisissa seurakuntien määrärahojen jakomalleista. Eri elementtien suhteelliset osuudet kokonaismäärärahasta ovat seuraavat:

- Perusosa 82 %
- Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus yhteensä 13 %
- Lisät yhteensä 5 %

Kukin malli esitellään lausuntokierroksen materiaalissa. Materiaalissa on myös arvioitu erilaisten mallien hyötyjä ja haittoja.

Lausuntokierrosmateriaali pitää sisällään tekstiosan, jossa esitellään mallit ja niiden valinnan perustelut sekä kuvataan nykytila ja valmistelun edistyminen. Tekstiosan liitteenä ovat erilaisia malleja koskevat laskelmat ja hyötyjen ja haittojen erittely, kevään 2024 kuulemiskierroksen yhteenveto sekä edellinen seurakuntien määrärahojen jakoperusteita ja sisäisten vuokrien laskentaperusteita koskeva päätös. Nämä ovat yhteisen kirkkoneuvoston esityslistan liitteinä.

Lausuntokierrosmateriaalin pohjalta seurakunnille esitetään seuraavat kysymykset:

Sisäiset vuokrat:

1. Mikä sisäisten vuokrien malleista olisi mielestänne paras? Millä perusteilla?
2. Miten suhtaudutte muihin esitettyihin sisäisten vuokrien malleihin? Tulisiko malleja vielä jollain tavalla kehittää?
3. Kenelle/keille kirkkojen sisäänkäsymaksuista kertyvät tulot kulujen jälkeen mielestänne kuuluisivat jatkossa ja millä jakosuhteella? Vaikuttaako valittava sisäisten vuokrien malli asiaan?

Seurakuntien määrarahajako:

1. Kumpi seurakuntien määrärahojen jakomalli on mielestänne paras? Millä perusteilla?
2. Miten suhtaudutte toiseen esitettyyn malliin jakaa määrärahat seurakuntien kesken? Tulisiko malleja vielä jollain tavalla kehittää?

Aikataulu

Tavoitteena on, että yhteinen kirkkovaltuusto päättää vuodesta 2026 eteenpäin noudatettavista seurakuntien määrärahojen jakoperusteista ja sisäisten vuokrien laskentaperusteista tammikuussa 2025. Nykyinen päätös on voimassa vuoteen 2025. Maaliskuussa 2025 käynnistyy vuoden 2026 talouskehityksen valmistelu. Siinä tulee olla käytettävissä vuonna 2026 sovellettava sisäisten vuokrien laskentaperuste ja seurakuntien määrärahojen jakoperuste.

Lausuntokierros järjestetään marraskuussa 2024. Yhteinen kirkkoneuvosto käy nyt lähetekeskustelun lausuntokierroksen materiaalista. Lähetekeskustelun jälkeen materiaali palaa valmisteluun, josta se tuodaan yhteiselle kirkkoneuvostolle 10.10.2024 olevaan kokoukseen. Tuolloin materiaalin on tarkoitus olla sellainen, että yhteinen kirkkoneuvosto voi päättää lähettää sen seurakuntiin lausuntokierrokselle.

Vaikutusten ja riskien arviointi

Sisäisten vuokrien laskentaperusteilla ja seurakuntien määrärahojen jakoperusteilla on selkeä vaikutus kaikkien Helsingin seurakuntien ja koko seurakuntayhtymän talouteen ja työn tekemisen edellytyksiin. Erilaiset mallit pitävät sisällään erilaisia hyötyjä sekä haittoja ja riskejä. Ne myös toteuttavat eri tavoin Kirkko Helsingissä -strategian linjauksia. Näitä on analysoitu laajasti valmistelun aikana ja lausuntomateriaalissa (alaluvut Perustelut lausuntokierrokselle lähetetyille malleille).

Erilaisia sisäisten vuokrien ja seurakuntien määräraha-ajan vaihtoehtoja punnitessa tulee pohtia sitä, miten erilaiset mallit yhtäältä turvaavat yksittäisten seurakuntien tulevaisuuden toimintaedellytykset ja toisaalta tukevat koko Helsingin seurakuntayhtymän talouden terveen pohjan rakentumista. Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määräraha-ajan tulee myös pystyä tarvittavalla tavalla vastaamaan tässä hetkessä ja lähitulevaisuudessa eteen tuleviin kysymyksiin ja kehityskulkuihin koskien muun muassa kirkon jäsenyyttä ja merkitystä ihmisten elämässä. Lausuntokierroksen ja sen erilaisten materiaalien on tarkoitus tarjota hyvä pohja tähän pohdintaan.

Tavoitteena on, että nyt valittavat mallit olisivat käytössä ja käyttökelpoisia useita vuosia ilman, että niitä tarvitsee paikkailla erilaisilla lisämäärärahoilla. Se mahdollistaa selkeyden ja jatkuvuuden seurakuntien ja koko Helsingin seurakuntayhtymän talouden ja toiminnan suunnittelussa.

Lapsivaikutusten arviointi

Sisäisten vuokrien laskentaperusteiden ja seurakuntien määrärahojen jakoperusteiden kehittäminen vaikuttavat sekä yksittäisten seurakuntien tulevaisuuden toimintaedellytyksiin että koko Helsingin seurakuntayhtymän talouden rakenteisiin. Ne vaikuttavat lasten kanssa tehtävän työn mahdollisuuksiin sekä suoraan että välillisesti.

Lausuntokierrokselle lähetetään useita erilaisia malleja, joiden lapsivaikutukset voivat poiketa toisistaan. Tarkempi lapsivaikutusten arviointi tehdään, kun lausuntokierroksen jälkeen malleista valitaan ne, joita tullaan esittämään vuodesta 2026 eteenpäin noudatettaviksi vuokrien laskentaperiaatteiksi ja seurakuntien määrärahojen jakoperiaatteiksi.

Lisätiedot

Hallintojohtaja Juha Silander, p. 040 563 9709, juha.silander@evl.fi

Projektipäällikkö Riikka Myllys, p. 050 574 9679, riikka.myllys@evl.fi